

**აგროკლასტარი- რეგიონის სოფლის მეურნეობის
მდგრადი ინოვაციური განვითარების
უზრუნველყოფის ინსტრუმენტი**

არჩილ ფარცვანია

სტუ დოქტორანტი;

ნინო ქავთარაძე

სტუ პროფესორი,

ბიზნესის ადმინისტრირების

აკადემიური დოქტორი

რეზიუმე

განხილულია ავტორისეული მიდგომა საქართველოს სოფლის მეურნეობაში კონკურენტუნარიანობის ამაღლების პრობლემასთან დაკავშირებით, საქმიანობის ორგანიზების კლასტერული მოდელის გამოყენების შესაძლებლობები. ასევე, განსაზღვრულია აგრარული კლასტერის შექმნის და ფუნქციონირების საბაზო პრინციპები.

საკვანძო სიტყვები: აგრარული კლასტერი, აგროსამრეწველო კომპლექსი, ეკონომიკური ინტეგრირება.

შესავალი

საქართველოს კონკურენტუნარიანი ინოვაციური ეკონომიკის, მათ შორის აგრარული დარგის ფორმირების პირობებში, განვითარების მდგრადობის მიღწევა სახელმწიფოს პრიორიტეტული ამოცანაა, მიმართული ქვეყნის სასურსათო უსაფრთხოების და დამოუკიდებლობის უზრუნველსაყოფად, სოფლად მოსახლეობის ცხოვრების დონისა და ხარისხის ამაღლებისკენ, ბუნებრივი რესურსების რაციონალური გამოყენებისკენ და მომავალი თაობებისთვის ბუნებრივი გარემოს შენარჩუნების-

კენ. აგრარული სექტორის მდგრადობის უზრუნველყოფაში, განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს დარგობრივი (დარგთშორისი) და ტერიტორიალური ინტეგრირებული სტრუქტურების შექმნას, რომელთა შორის ერთ-ერთი აგროკლასტერია. დღეისათვის, კლასტერების განვითარება ცალკეული რეგიონების სოფლის მეურნეობის და მთლიანობაში ქვეყნის აგროსამრეწველო კომპლექსის ინოვაციური განვითარების მდგრადობის და კონკურენტუნარიანობის ამაღლების აღიარებული ინსტრუმენტია.

წინამდებარე ნაშრომის მიზანია რეგიონების სოფლის მეურნეობის ინოვაციური განვითარების მდგრადობის უზრუნველყოფის სისტემაში, აგროკლასტერების ფორმირებისა და ფუნქციონირების თეორიული და მეთოდოლოგიური დებულებების განვითარება.

კვლევის მიზნობრივმა მიმართულებამ განაპირობა შემდეგი ამოცანების დასმა და გადაჭრა: 1) აგროკლასტერის დარგობრივი კუთვნილებიდან გამომდინარე, მისი თავისებურების გამოვლენა და დამახასიათებელი ნიშანთვისებების განსაზღვრა; 2) სოფლის მეურნეობის წარმოების კლასტერულ ფორმებზე გადასვლის ორგანიზების ეკონომიკური წინაპირობების კვლევა; 3) მდგრადი განვითარების დადგენილი იმპერატივების გათვალისწინებით, რეგიონული აგრარული კლასტერების შექმნის მეცნიერულად დასაბუთებული პრინციპების შემუშავება; 4) აგროკლასტერის სტრუქტურის და რეგიონის სოფლის მეურნეობის მდგრადი განვითარების უზრუნველყოფაში მისი ცალკეული ელემენტების როლის დასაბუთება; 5) აგრარული ეკონომიკის მართვის სხვადასხვა დონეებზე სოფლის მეურნეობის საქმიანობის კლასტერული ფორმით ორგანიზების უპირატესობის კვლევა; 6) წარმოების კლასტერული ფორმით ორგანიზების განვითარების პრობლემების და პერსპექტივების დასაბუთება.

რაც შეეხება კლასტერების ფორმირების საშუალებით კონკურენტული უპირატესობების უზრუნველყოფის თეორიული ასპექტებს, ისინი ჩამოყალიბებულია მ.პორტერის, ე. დაჰმენის,

კ. მორგანის, ლ. მეტსონის, მ.ფელდმანის, ლ. ალექსანდროვის, ა. ვორონოვის, ც. კუპრიანოვის, ვ. ტრეტიაკის და სხვა უცხოელი მეცნიერების ნაშრომებში. ქართველ მეცნიერებს შორის უნდა გამოვყოთ ე. ბარათაშვილის, ე. ბალიაშვილის, ზ. ლუდუშაურის, ნ. ძიძიკაშვილის, ა. აბრალავას, ნ. ბაკაშვილის, ო. გორშნევას, ი. მესხიას, ე. სეფაშვილის, ი. ჯელიას, ლ.ყორღანაშვილის, რ. სანდროშვილის და სხვა ქართველი მეცნიერების ნაშრომები.

ძირითადი ნაწილი

ეროვნული აგროსამრეწველო კომპლექსის მდგრადი განვითარების ობიექტური წინაპირობები იქმნება რეგიონულ დონეზე, სადაც, ტერიტორიების სანარმოო სპეციალიზაციის შედეგად, პირველ რიგში, ფორმირდება კონკურენტული უპირატესობები, მეორე რიგში, წყდება სოფლის მოსახლეობის დასაქმების, ცხოვრების დონის და ხარისხის ამაღლების საკითხები, მესამე რიგში – ბუნებრივი რესურსების რაციონალური გამოყენების და ეკოლოგიური ინოვაციების დანერგვის გზით იქმნება ეკოლოგიურად უსაფრთხო პირობები აგრარული წარმოების წარმართვისთვის.

ტერმინი „კლასტერი“ (cluster) ნასესხებია ინგლისური ენიდან და ითარგმნება როგორც „მტევანი, თაიგული, ჯაგრისი“, ასევე „ერთობლივი ზრდა, გროვა, კონცენტრაცია“. გამოყენების სფეროდან გამომდინარე, მოცემული კატეგორია განსხვავებულად განიმარტება, თუმცა კლასტერის არსის საკვანძო მახასიათებლად გვევლინება განსაზღვრული ფუნქციების შესასრულებლად ცალკეული ელემენტების ერთ მთლიანობად გაერთიანება. კლასტერიზაციის პრობლემების შესახებ სამამულო და უცხოური პუბლიკაციების შესწავლის საფუძველზე, ჩვენს მიერ გამოვლენილი იქნა კლასტერის არსის განსაზღვრის თავისებურებანი, რომლებიც განისაზღვრება დარგობრივი კუთვნილებით (ტაბულა 1).

ტაბულა 1

ტერმინი „კლასტერი“-ს განსაზღვრის თავისებურებანი

დარგი	გამოყენებადი ტერმინი	განმარტების შინაარსი
მრეწველობა	ინოვაციური სამრეწველო კლასტერი	გაერთიანება, რომლის მონაწილეები უზრუნველყოფენ და ახორციელებენ ინოვაციურ საქმიანობას, რომელიც მიმართულია ინოვაციური და მაღალტექნოლოგიური პროდუქციის შემუშავებაზე და წარმოებაზე
სოფლის მეურნეობა	აგრო-კლასტერი	სასოფლო-სამეურნეო მწარმოებლების, კვების მრეწველობის საწარმოების, აგრეთვე მათი მომსახურე ინფრასტრუქტურული ორგანიზაციების კრიტიკული მასის კონცენტრაცია, რომლებიც აგრო-სასურსათო და სხვა ბაზრებზე მოქმედებენ ხელისუფლების მხარდაჭერით შექმნილ კომფორტულ ბიზნეს გარემოში და რომელთა ურთიერთქმედება იწვევს სინერგიული ეფექტის წარმოქმნას, რაც ხელს უწყობს მოცემული ტერიტორიის კონკურენტუნარიანობის და სტაბილურობის ამაღლებას.
ტურიზმი	ტურისტული კლასტერი	ტურიზმის ინდუსტრიაში და მოსაზღვრე დარგებში მოქმედი სამეწარმეო სტრუქტურების, ხელისუფლებისა და სახელმწიფო ინსტიტუტების, ასევე საზოგადოებრივი ორგანიზაციების ერთიანობა, რა დროსაც, რეკრეაციული საჭიროებების დაკმაყოფილების და საკუთარი და რეგიონალური ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობის ამაღლების მიზნით, ერთობლივად გამოიყენება კონკრეტული რეგიონის ტურისტული რესურსი, ტურისტული პროდუქტის ფორმირების, პოპულარიზაციისა და რეალიზაციის მიზნით.

კვლევის შედეგად დადგენილი იქნა, რომ აგროსამრეწველო კომპლექსში, საწარმოო საქმიანობის ორგანიზების კლასტერულ ფორმას შეესაბამება შემდეგი ძირითადი მახასიათებლები:

- გეოგრაფიული ლოკალიზაცია (სასოფლო-სამეურნეო ორგანიზაციების განთავსება ერთ ტერიტორიაზე) და კონცენტრაცია (საკადრო, სამეცნიერო, ინოვაციური და საწარმოო პოტენციალის დაგროვება);

- სოფლის მეურნეობის, სამეცნიერო ორგანიზაციებსა და სახელმწიფო მართვის სტრუქტურებს შორის ჰორიზონტალური და ვერტიკალური კავშირების არსებობა;

- საქმიანობის საერთო სფეროს (დარგობრივი კუთვნილება) მქონე და ერთიანი ინფრასტრუქტურით დაკავშირებული სრული საწარმოო ციკლის ორგანიზაციების გაერთიანების არსებობა;

- კონკურენციის არსებობა, რომელიც უზრუნველყოფს მონაწილე ორგანიზაციების განვითარების დინამიკას;

- ორგანიზაციებს შორის მდგრადი გრძელვადიანი მეურნეობრივი კავშირების არსებობა, რომლებიც მონაწილეთა კონკურენტუნარიანობის ამაღლების და მდგრადი განვითარების მიზნით, ფორმირებულია ნებაყოფლობითი ხელშეკრულების საფუძველზე;

- მონაწილეთა ერთობლივი საქმიანობის ინოვაციური მიმართულობა;

- საქმიანობის კლასტერული ფორმით ორგანიზების ჩამოყალიბების ხანგრძლივობის პერიოდი (საშუალოდ, შვიდიდან ათ წლამდე).

ამრიგად, გამოვლენილი ნიშან-თვისებების საფუძველზე, ჩვენ მიერ ჩამოყალიბებული იქნა შემდეგი განმარტება: „აგროკლასტერი - არის მდგრადი გრძელვადიანი ტერიტორიალურ-დარგობრივი გაერთიანება საწარმოებს შორის, რომლებიც დაკავშირებულნი არიან პარტნიორული ურთიერთობებით მართვის სახელმწიფო ორგანოებთან და სამეცნიერო-საგანმანათლებლო ცენტრებთან, და შექმნილია სასოფლო-სამეურნეო

ორგანიზაციების, რეგიონების და მთლიანად ქვეყნის კონკურენტუნარიანობის და მდგრადი განვითარების მისაღწევად.”

ჩვენ მიერ განისაზღვრა აგროკლასტერის ძირითადი სტრუქტურული ელემენტები, დასაბუთებული იქნა მათი ფუნქცია გაერთიანების სტრუქტურაში, დადგენილი იქნა მათი როლი რეგიონების სოფლის მეურნეობის განვითარების მდგრადობის მიღწევის სფეროში (ტაბულა 2)

ტაბულა 2

აგროკლასტერის ძირითადი სტრუქტურული ელემენტების ფუნქციები და მათი როლი რეგიონების სოფლის მეურნეობის განვითარების მდგრადობის მიღწევის სფეროში

ფუნქციები აგროკლასტერში	როლი განვითარების მდგრადობის მიღწევის სფეროში
სექტორი: წარმოება (მეურნეობრიობის სუბიექტები, სპეციალიზებული საქმიანობის პროფილირებულ სახეობებზე, მათი მიმწოდებლები და ორგანიზაციები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ინფრასტრუქტურის ფუნქციონირებას)	
კონკურენტუნარიანი პროდუქციის წარმოება, წარმოების ხარჯების შემცირება ერთობლივი საინვესტიციო პროექტების განხორციელების ხარჯზე; ინოვაციების დანერგვის შესაძლებლობის უზრუნველყოფა ინფორმაციის ურთიერთგაცვლის და წარმოების კონკრეტულ პირობებში მეცნიერული კვლევის შედეგების გამოყენების ხარჯზე; სამუშაო ადგილების შეთავაზება; ერთობლივი სასწავლო პროგრამების განხორციელება თანამშრომელთა კვალიფიკაციის ამაღლების მიზნით; მომხმარებლის მოთხოვნილების დაკმაყოფილება.	რეგიონში სოფლის მეურნეობის მდგრადი განვითარებისათვის პირობების შექმნა გრძელვადიანი კონკურენტუნარიანი უპირატესობების უზრუნველყოფის გზით, ლოგისტიკური სისტემის შემუშავება, ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციის წარმოების ახალი, რესურსდამოკვეთი ტექნოლოგიების დანერგვა, მოსახლეობის დასაქმების დონის და ცხოვრების დონისა და ხარისხის ამაღლება.

სექტორი: მეცნიერება და განათლება	
მეცნიერული ნაშრომების პრაქტიკაში გამოყენების შესაძლებლობის უზრუნველყოფა მეცნიერებისა და წარმოების ინტეგრირების გზით; სტუდენტების სწავლის ხარისხის გაუმჯობესება, მიღებული ცოდნის პრაქტიკაში აპრობირების საფუძველზე; რეგიონულ შრომის ბაზარზე კონკურენტუნარიანი სპეციალისტების მომზადება; უმაღლესი სასწავლებლების კურსდამთავრებულთა დასაქმების უზრუნველყოფა; სამეცნიერო კვლევების ჩატარება აგროკლასტერების შექმნისა და ფუნქციონირების სფეროში, მათი შედეგების დანერგვა წარმოებაში; ტექნოლოგიების ტრანსფერის ცენტრის შექმნა, რომლის მიზანია ინოვაციების გადატანა შემუშავების სფეროდან მათი პრაქტიკული გამოყენების სფეროში.	განათლების სფეროში მოქმედი მდგრადი განვითარების ზოგადსახელმწიფოებრივი და ადგილობრივი სტრატეგიების რეალიზების შესაძლებლობები; ახალი სპეციალობების გახსნა, რომელიც უზრუნველყოფენ კვალიფიციური კადრების მომზადებას მდგრადი რეგიონალური განვითარების მართვის სფეროში; დარგის სპეციალისტების გადამზადება და კვალიფიკაციის ამაღლება; პროფესიული კომპეტენციების ფორმირება მდგრადი განვითარების უზრუნველყოფის ეკონომიკური, სოციალური და გარემო ფაქტორების რეალიზების სფეროში;
სექტორი: სოფლის მეურნეობის მართვის რეგიონული ორგანოები	
ორგანიზაციების მოძიება და მოზიდვა პარტნიორობისა და ინტეგრაციისაკენ; ერთიანი მონაცემთა ბაზის შექმნა; რეგიონის საინვესტიციო მიმზიდველობის გაძლიერება; გაერთიანების წევრთა ფინანსური და ეკონომიკური საქმიანობის კონტროლი; სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწების რაციონალური გამოყენების უზრუნველყოფა; ინოვაციური და ფინანსური ინფრასტრუქტურის განვითარება; მართვისა და ბიზნეს-გარემოს სფეროში განვითარების კლასტერული მოდელის იდეის პოპულარიზაცია და წინ ნამოწევა.	სოფლის ტერიტორიების მდგრადი სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების რეგიონალური კომპლექსური პროგრამების შემუშავება და რეალიზება.

ჩვენმა კვლევებმა ცხადყო, რომ აგრარული საქმიანობის კლასტერული ფორმით ორგანიზების მიზანშეწონილობა განპირობებულია ეკონომიკური წინაპირობებით, მათ შორის:

1) სასოფლო-სამეურნეო ორგანიზაციების ერთმანეთისაგან სივრცითი დაშორება და გეოგრაფიული გაშორიშორება;

2) კლასტერული გაერთიანებების უფრო მაღალი ეკონომიკური პოტენციალი, რაც ფორმირდება გაერთიანების მონაწილეთა შორის მჭიდრო ურთიერთქმედებების და მაღალი სამომხმარებლო ღირებულების საქონლის ტექნოლოგიური ჯაჭვით გადაცემის ხარჯზე, ასევე შიდა და საგარეო ბაზარზე ერთობლივი ექსპანსიის განხორციელებით;

3) პროდუქციის კონკურენტუნარიანობისა და შრომის წარმადობის დონის ამაღლების, წარმოებაში მასალის მოხმარების შემცირების, მუშაკების ინტელექტუალური პოტენციალის და შემოქმედებითი აქტივობის განვითარების, ასევე გარემოსათვის, რეგიონის მოსახლეობისათვის და სურსათის მომხმარებლებისათვის უსაფრთხო აგრარული წარმოების ორგანიზების აუცილებლობით;

4) სასოფლჯ-სამეურნეო საქონელმწარმოებლების ინოვაციური ტექნოლოგიებით უზრუნველყოფა, მათი დანერგვა სოფლის მეურნეობის პროდუქციის წარმოების დასრულებული პროდუქტის რეალიზაციით;

5) სოფლის მოსახლეობის დასაქმების პრობლემის გადაჭრა, პირობების შექმნა მათი ცხოვრების დონისა და ხარისხის გასაუმჯობესებლად, მცირე აგროსამრეწველო ბიზნესის განვითარება და სასოფლო რეგიონების ბიუჯეტების შემოსავლიანობის გაზრდა;

6) საკუთარი და მომიჯნავე დარგების ორგანიზაციებთან პარტნიორული ურთიერთობების და დამყარებული კონტაქტების შენარჩუნების აუცილებლობა, ტერიტორიებზე არსებული ინფრასტრუქტურული და საკადრო პოტენციალის უფრო სრულად გამოყენება.

გარდა ამისა, აგრარული კლასტერების ეფექტურ ფუნქციონირებას უზრუნველყოფს ცალკეული პრინციპების სისტემების

1. კლასტერიზაციის ზოგადი პრინციპები, რომლებიც განსაზღვრავენ გაერთიანების ორგანიზაციულ სტრუქტურას:

- მოქნილობა, რაც ნიშნავს კლასტიკის განვითარების და გაფართოვების შესაძლებლობას მის შემადგენლობაში ახალი ნევრების შესვლის ხარჯზე;

2. კლასტერიზაციის პრინციპები, რომლებიც განაპირობებენ სოფლის მეურნეობის მდგრად განვითარებას და ითვალისწინებენ მის ძირითად იმპერატივებს. ამ ამოცანის შესაბამისად ჩვენს მიერ გამოყოფილი იქნა:

- საერთაშორისო თანამშრომლობა ევროკავშირთან ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმების (DCFTA) რეალიზაციის ფარგლებში, რაც გულისხმობს სოფლ-სამეურნეო პროდუქციის და სურსათის ექსპორტის ზრდას

- ეკონომიკური ეფექტურობა, რაც გულისხმობს მონაწილე

ორგანიზაციების ფინანსური მაჩვენებლების გაუმჯობესებას, აგრარული წარმოების შემოსავლიანობის დონის ამაღლებას, ასევე აგროკლასტერის ფუნქციონირების რეგიონის კონკურენტუნარიანობის და მდგრადობის დონის ამაღლებას;

- ინოვაციურობა, რაც ნიშნავს ინოვაციების გამოყენებას, როგორც ტექნოლოგიებში, ასევე წარმოების მართვაში, რაც უზრუნველყოფს კლასტერის სუბიექტების განვითარების მდგრადობას, მათ კონკურენტუნარიანობას რეგიონულ და ეროვნულ დონეზე.

2.2. მდგრადი სოციალური განვითარების უზრუნველყოფის პრინციპები:

- სოციალური პასუხისმგებლობა, რაც ნიშნავს აგროკლასტერის განვითარების ფილოსოფიას და მონაწილეთა კომერციული წარმატების მიღწევას ეთიკური ნორმების, ასევე ადამიანების და ზოგადად საზოგადოების მიმართ პატივისცემის დაცვის გათვალისწინებით;

- სოციალური მონაწილეობა, რაც გულისხმობს აგროკლასტერის წევრების ჩართულობას ხელისუფლების ადგილობრივი აღმასრულებელი ორგანოების მიერ ინიცირებულ ტერიტორიების სოციალური განვითარების პროგრამების და პროექტების რეალიზაციაში;

- სოციალური ეფექტურობა, რაც გულისხმობს პირობების შექმნას სოფლად და ქალაქში მცხოვრებ მოსახლეობის ცხოვრების დონის და ხარისხის დიფერენციაციის შესამცირებლად;

2.3. მდგრადი ეკოლოგიური განვითარების უზრუნველყოფის პრინციპები:

- გარემოსდაცვითი უსაფრთხოება - საწარმოო საქმიანობის განხორციელება, რომელსაც არ მოაქვს ზიანი გარემოსათვის, აგრეთვე პირობების შექმნა ეკოსისტემების განადგურების თავიდან ასაცილებლად;

- მოსახლეობის ეკოლოგიური განათლება და ინფორმაციული უზრუნველყოფა - ბუკლეტების და საინფორმაციო შეტყობინებების გამოშვება, რაც ხელს შეუწყობს მოსახლეობის ცოდნის ამაღლებას ტერიტორიების მდგრადი განვითარების

საკითხებში;

– საზოგადოებრივი ცხოვრების ეკოლოგიზაცია, რაც გულისხმობს, კულტურისა და ხელოვნების, პოლიტიკის, მორალისა და რელიგიის სფეროში რაციონალური ბუნებასარგებლობის პრინციპების გავრცელებას. განხილული პრინციპების დაცვა აგროკლასტერის შექმნისა და ფუნქციონირების პროცესში, საშუალებას იძლევა უზრუნველყოფილი იქნას მიზნების შეთანხმებულობა, გაერთიანდეს აგროკლასტერის მონაწილეების ძალისხმევა რეგიონში სოფლის მეურნეობის მდგრადი განვითარების მისაღწევად.

აგროსამრეწველო წარმოების ორგანიზების კლასტერული ფორმის გამოყენებას გააჩნია ეკონომიკური, სოციალური და ეკოლოგიური უპირატესობები, რაც ვლინდება განსხვავებულ დონეებზე (ტაბულა 3).

ტაბულა 3

აგროკლასტერის უპირატესობა

მართვის დონე	აგროკლასტერის უპირატესობა
ეროვნული	– ყოვლისმომცველი სახელმწიფო აგრარული პოლიტიკის შემუშავება, რომელიც გაითვალისწინებს სოფლის ტერიტორიების განვითარების პოტენციალის რეალიზაციის აუცილებლობას და ამ ტერიტორიებზე მოქმედი მენარმე სუბიექტების ინტერესებს; – პირდაპირი ინვესტიციების მოცულობის და ინოვაციების ზრდა, რაც შექმნის პირობებს ქვეყნის სოფლის მეურნეობის სექტორის მდგრადობის და კონკურენტუნარიანობის მისაღწევად; – კონკურენტული სოფლის მეურნეობის პროდუქციის და სასურსათო პროდუქტების ექსპორტის ზრდა მსოფლიო ბაზრებზე; – მთლიანობაში სოფლის მეურნეობის ეკონომიკის მდგრადობისა და ინოვაციურობის ზრდა;

რეგიონული	- წევრ ორგანიზაციებსა და სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოებს შორის პარტნიორული ურთიერთობების დამყარება, რაც შეიძლება გახდეს რეგიონის სოფლის მეურნეობის მდგრადი განვითარების მაინტეგრირებელი ელემენტი; - რეგიონული და რეგიონებსშორისი ეკონომიკის დივერსიფიკაციის გაძლიერება; - ახალი სამუშაო ადგილების შექმნა, რაც ხელს შეუწყობს სოციალური დაძაბულობის შემცირებას, სოფლის მოსახლეობის დასაქმების ზრდას, პირობების შექმნას სოფლის მეურნეობის მდგრადი განვითარებისთვის; - რეგიონის ინოვაციური პოტენციალის და კონკურენტუნარიანობის გაძლიერება;
დარგობრივი	- სოფლის ეკონომიკის განვითარებაში ვიწრო დარგობრივი მიდგომის დაძლევა; - ახალი (ძველი განყვეტილი) პარტნიორული კავშირების და ურთიერთობების დამყარება (აღდგენა) მომიჯნავე დარგების ორგანიზაციებს შორის; - ერთი დარგის საწარმოების უზრუნველყოფა ერთტიპობრივი ახალი ტექნოლოგიებით, რაც ხელს შეუწყობს ინოვაციური პროცესების ეფექტურობის გაუმჯობესებას, როგორც ორგანიზაციის დონეზე, ისე მთლიანად დარგში.
მეურნეობრივობის სუბიექტები	- სოფლის მეურნეობის ორგანიზაციების გამარტივებული დაშვება მეცნიერული კვლევების შედეგებთან და სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებების და სამეცნიერო-პრაქტიკული ცენტრების რეკომენდაციებთან; - ერთიანი საინფორმაციო-დოკუმენტური ნაკადის და ინფორმაციულ-ლოგისტიკური ოპერაციების მართვის ერთიანი ცენტრის ფორმირება; - გაერთიანებაში შემავალი ორგანიზაციების ურთიერთანამშრომლობისა და ურთიერთკავშირის პრობლემების სისტემური გადაწყვეტა; - გაერთიანების წევრი ორგანიზაციების საქმიანობის ფინანსური შედეგების გაუმჯობესება წარმოების ფაქტორებზე წვდომის გაუმჯობესების და მისი კონცენტრაციის დონის ამაღლების ხარჯზე; - მუშაკთა სამუშაო პირობების გაუმჯობესება, მათი შრომის ანაზღაურების და ცხოვრების ხარისხის ზრდა;

აგრარული კლასტერების ეფექტური ფუნქციონირების უზრუნველყოფის მიზნით და მათ საფუძველზე რეგიონის სოფლის მეურნეობის მდგრადი განვითარების მისაღწევად აუცილებელია გათვალისწინებული იქნას:

- აგროსამრეწველო კომპლექსში სხვა ინტეგრირებული სტრუქტურების შექმნის და ფუნქციონირების გამოცდილება;

- აგროკლასტერის შიგნით მონოპოლიის შექმნის, ასევე კლასტერული გაერთიანების ხელოვნურად შექმნის, თავიდან აცილების აუცილებლობა;

- მართველობითი აზროვნების ტიპი, მისი მოქნილობა და ორიენტირებულობა ორგანიზაციის განვითარების ინოვაციურობაზე;

- რეგიონული თავისებურებანი;

- სასოფლო-სამეურნეო საქონელმწარმოებლების სივრცითი დაშორება სამეცნიერო-ტექნიკური პროდუქციის მწარმოებელი სამეცნიერო-საინფორმაციო ცენტრებისაგან და ორგანიზაციებისაგან;

- სოფლის მეურნეობის სუბიექტების ინოვაციური მგრძნობელობის დონე სამეცნიერო კვლევის შედეგების მიმართ;

- აგრარული ორგანიზაციების ფინანსური მდგომარეობა და მათი დარგობრივი კუთვნილება;

- სოფლის მოსახლეობის დასაქმების დონე აგროსამრეწველო კომპლექსის კონკრეტულ დარგში;

- რეგიონის ეკოსისტემის ეკოლოგიური მდგომარეობა და ბიოლოგიური მრავალფეროვნება;

კვლევამ უჩვენა, რომ ამჟამად კლასტერების ფორმირება და ფუნქციონირება საქართველოში იმყოფება განვითარების საწყის ეტაპზე, რაც განპირობებულია ზოგადსისტემური შეზღუდვების არსებობით, რომელიც ზღუდავს საწარმოო საქმიანობის ორგანიზების კლასტერული მოდელის გამოყენებას. კერძოდ, ამგვარ შემზღუდავ ფაქტორებად შეიძლება ჩაითვალოს: კონკურენტული გარემოს დაბალი დონე; წარმოების მონოპოლიზაციის მაღალი დონე; მცირე და საშუალო მენარმეობის განვითარების არასაკმარისი დონე.

დასკვნა

ამრიგად, კვლევამ გვაჩვენა, რომ სოფლის მეურნეობის საქმიანობის ორგანიზების კლასტერული ფორმა შეესაბამება აგროსამრეწველო კომპლექსის მართვის პარადიგმის ახალ პრინციპებს, რაც გულისხმობს სოფლის ტერიტორიების მდგრადი ინოვაციური განვითარების მიღწევას, რეგიონების და მთლიანად ქვეყნის სასურსათო უსაფრთხოების უზრუნველყოფას, სოფლის მოსახლეობის ცხოვრების დონის და ხარისხის ამაღლებას, რეგიონების ეკოსისტემების ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შენარჩუნებას და ეკოლოგიურად უსაფრთხო სოფლის მეურნეობის წარმოებას.

ლიტერატურა:

1. ბარათაშვილი ე., თაკალანძე ლ. გრძელიშვილი ნ. ბიზნესის კონკურენტუნარიანობა და ადმინისტრირება (სახელმძღვანელო). გამომცემლობა სოხუმის სახ. უნივერსიტეტი. თბილისი
2. ბარათაშვილი ე. თაკალანძე ლ. გრძელიშვილი ნ. ბიზნესის კონკურენტუნარიანობა და ადმინისტრირება, თბილისი.
3. ბარათაშვილი ე. ციმიშტია კ. ზარანდია ჯ. საქართველოს რეგიონების კონკურენტუნარიანობის შეფასება, ჟურნალი „საქართველოს ეკონომიკა“. თბილისი
4. გაგნიძე ი. კლასტერების როლი კავკასიის ქვეყნების ეკონომიკურ ინტეგრაციაში, საერთაშორისო კონფერენცია „ეკონომიკური ინტეგრაციის პერსპექტივები ცენტრალურ კავკასიაში“, თბილისი
5. Александрова Л.А. Кластеризация в экономике: предпосылки, закономерности, механизмы / Л.А. Александрова. Саратов, 2005. - 171 с.
6. Третьяк В.П. Кластеры предприятий / В. П. Третьяк. - М. : Август Борг, 2005. - 132 с.
7. Доржиева, Е. В. Формирование и развитие конкурентоспособных агропромышленных кластеров на мезоуровне экономики / Е. В. Доржиева. – СПб. : Изд-во Санкт-Петербур. ун-та управления и экономики, 2012. –

REFERENCES:

1. Baratashvili E., Takalandze L. Grdzelishvili N. Business Competitiveness and Administration (Guidelines). Publishing house: Sokhumi State University. Tbilisi
2. Baratashvili E., Takalandze L. Grdzelishvili N. Business Competitiveness and Administration. Tbilisi
3. Baratashvili E. Tsimintia j. Zarandia J. Competitiveness Assessment of Georgian Regions, The Journal: Economics of Georgia. Tbilisi
4. Gagnidze I. The Role of Clusters in the Economic Integration of Caucasus Countries, International Conference "Prospects for Economic Integration in the Central Caucasus", Tbilisi
5. Alexandrova L.A. Clustering in the economy: prerequisites, patterns, mechanisms / L.A. Alexandrova. Saratov, 2005 .-- 171 p.
6. Alexandrova, L.A. Clusters in the agricultural economy [Text] / L.A. Aleksandrova, L.A. Tutaeva. Orenburg, FSBEI HPE OGIM, 2013. - 340 p.
7. Tretyak V.P. Clusters of enterprises / V.P. Tretyak. - M.: August Borg, 2005 .-- 132 p.
8. Dorzhieva, E.V. Formation and development of competitive agro-industrial clusters at the mesoscale of the economy / E.V. Dorzhieva. - SPb. : Publishing House St. Petersburg. University of Management and Economics, 2012.

**AGRICULTURAL CLUSTERS AS AN INSTRUMENT
OF SUSTAINABLE INNOVATIVE DEVELOPMENT
OF AGRICULTURE OF THE REGION**

Archil Partsvania, PhD Student of GTU
Nino Qvataradze, Professor of GTU

RESUME

The article discusses the author's approach to the application of the cluster model of organization of production in connection with increasing competitiveness in agriculture in Georgia. The basic principles of the creating and functioning of the agricultural cluster are determined.

Key words: Agrocluster, Agro-industrial complex, Economic integration.